

Újraolvasva...

Gabriel García Márquez: A pátriárka alkonya

...a Nobel-díjas latin-amerikai író 1968-75-ben írt, nálunk - Dely István remek fordításában - 1978-ban kiadott regényét, elámultam a mű korábban észre sem vett aktualitásán. S most nem a remekművek örök időszerűségére gondolok, hanem arra, hogy e távoli, számunkra egzotikus világban játszódó történetnek igen sok mozzanata a közelmúlt közép-kelet-európai történelmébe is beleillik, s hogy a dél-amerikai diktátorok tucatjából összegyúrt, százötven évig élő és uralkodó tábornok legendássá, egyben abszurdá növesztett alakja a mi nemrégiben letűnt főtitkár-diktátoraink vonásait is magán viseli. Ahogyan elindul - analfabéta katonatisztként, és ahogy - vetélytársaival fokozatosan leszámolva - eljut a hatalom örömtelen csúcsára; ahogyan puritán öltözkét - a rangjelzés nélküli vászonuniformist - élete végéig megtartva, mérhetetlen vagyont halmoz fel maga körül, de ennek élvezetét átengedi környezetének - Sztálint idézi fel bennünk; a kitüntetések, címek szorgos gyűjtögetése, és az, hogy szenilitása mélypontján már csak az alantasai által gondosan megszűrt információk jutnak el hozzá - Brezsnyevet; hogy a terror alkalmazását mindig egy hű kiválasztottra bízza, s amikor a nép elkeseredése a lázadás határára jut, a végrehajtót bűnbakként áldozza fel, egyszerre juttatja eszünkbe az államvédelmi minisztereit ugyanilyen rendszerességgel elzavaró Ceauşescut, és ismét Ceauşescut az a rövid életszakasz, amikor a tábornok-elnök egy elrabolt apáca személyében feleséget vesz maga mellé, s az asszony féktelen mohósággal veti rá magát a boltokra, piacokra, s akárcsak Elena, ő is a „kormányhoz” küldeti a számlákat... S a tábornok egyre sűrűsödő magánya, a hatalom legbelső szentélyeibe való fokozatos visszavonulása; az, hogy élete őszén már csak felsőbbbsége látszatához ragaszkodik, de ahhoz foggal-körömmel; hogy az emberektől megundorodva a teheneihez, tyúkjaihoz menekül - akad-e köztünk, aki nem Kádár János végnapjaira gondol? S „kádári” az észak-amerikai tengerészgyalogosok pökhendi megszállásának megideologizált elviselése is; amely - a távozásuk után - remek alkalmat ad a néppel való összekacsintásra: minden, a megszállók által barbárnak talált népszokás újraengedélyezésére. (Nálunk erre a megszálláson belül került sor.) Amiben Márquez regényhőse leginkább eltér a mi tegnapi zsarnokainktól, az nem a hatalomgyakorlás módozataiban, hanem a tábornok mértéktelen - latin - férfiurejében keresendő.

Fénykorában ágyasok százait tartja palotájában, s közülük a déli szieszta órájában mindig találomra választ ki egyet, hogy „sietős férji lihegéssel” kielégítse vágyát, s aztán csalódottan menjen a dolgára. A mi vezetőink többnyire fatökűek voltak – nem véletlen, hogy népeiket is általában másokkal erőszakoltatták meg a „testvéri segítségnyújtás” jegyében.

Persze, Márquez regénye sokkal több rétegű, mint ami ebből a hevenyészett aktualizálgatásból kiderülhet. A trópusi őserdők burjánzását idéző, figyelmünket a véghetetlen körmondatok liánjaival megkötöző stílus – itt egy, az író által először és utoljára alkalmazott fogással: a mondat közbeni narrátorváltással, egy különös, de követhető nyelvi polifóniával párosulva – hadd nyerjen épp csak említést –, ám az sem lenne becsületes, ha erre a látszólagos nehezen-olvashatóságra nem hívnám fel a figyelmüket. S maradjon tárgyalatlan az a csodálatosan kidolgozott nőtipró-férfiszűz kettősség is, amely a pátriárka jellemrajzán végigvonul – a dúvadságtól a cukrosbácsivá süllyedésig!...

Egy híressé vált kifakadás villan fel bennem a rendszerváltás évéből: – „Ezek itt azt hiszik, hogy itt rövidesen Ausztria lesz. Hát nem – Uruguay lesz vagy Honduras!” – Próféciónak hatnak ma ezek a szavak. Hogy el tudjuk helyezni magunkat a változások után, olvassuk a „szakirodalmat”, a latin-amerikai írókat: a perui Llosát, az argentin Borgest, a kubai Carpentier-t és mindenekelőtt a kolumbiai Gabriel García Márquezt, aki Nobel-díját – hazája szokásainak megfelelően – hófehér díszruhában, kezében rózsaszálat tartva vette át. A hangszórók ugyanekkor – az ő kívánságára – Bartók *Concertóját* sugározták. Nekünk – magyaroknak – szólt ez a gesztus? Nem hiszem – inkább a bartóki egyetemességnek, amelyhez annyi közünk van (de annyi biztosan!), mint az osztrákoknak Mozarthoz. Mégis – emiatt is – szeressük másoknál is jobban, és olvassuk a *Száz év magány*, az *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája*, a tavaly megjelent *Szerelem a kolera idején* és – nem utolsósorban – *A pátriárka alkonya* szerzőjét, a mágikus realizmus megteremtőjét, századunk egyik legnagyobb és legérdekesebb íróját!

[\(Délmagyarország, 1991. október 21. 4. p.\)](#)

Baka István [AZ IDŐ TÉRKÉPJELEI](#) c. kötetéből

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)